

Носатов І.К.,
аспірант,

Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

Nosatov I. K.
Postgraduate,

Classic Private University, Zaporizhzhya

ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ ПІД ВПЛИВОМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

TRANSFORMATION OF SOCIO-ECONOMIC RELATIONS IN UKRAINE UNDER THE INFLUENCE OF INFORMATION TECHNOLOGIES

Анотація. В статті проаналізовано інформаційні можливості сучасного стану економіки та визначено напрямок створення нового формату функціонування державного регулятора. Обумовлено основні перепони щодо становлення Е-уряду в Україні. Розглянуто ланку етапів впровадження інформаційних технологій в регуляторні механізми та їх взаємодія з економічними процесами національної економіки. Висвітлено основні риси банківських безготівкових розрахунків, як компоненту розвитку інформаційних технологій в рамках національної економіки України. Проведено детальний аналіз ролі інформаційних технологій в зростанні економічної діяльності та оптимізації економічних процесів національної економіки України. Визначено основні детермінанти зростання ІТ-аутсорсингу, як нового виду економічної діяльності в економічних процесах національної економіки України.

Ключові слова: економічні відносини, електронна комерція, інформаційні технології, аутсорсинг, SWOT аналіз, PESTLE аналіз.

Постановка проблеми. За останній час інформаційні технології стали невідомою частиною всіх економічних процесів. Розвиток інформаційних технологій зазнає постійні зміни, в своєму функціонуванні внаслідок високої динаміки впровадження інформаційних інновацій. Питання підвищення конкурентоспроможності в економічних процесах, зумовило пошук нових підходів, що знайшли в інформаційних технологіях. Перманентною складовою ефективного економічного функціонування став доступ та використання інформації, тому інформаційні технології стали одним з головних факторів впливу на економічного результату. Даний процес привернув багатьох вчених до дослідження інформаційних технологій та їх впливу на економічні процеси національної економіки. Хоча було проведено багато наукових досліджень в даному напрямку, але проблематика трансформації соціально-економічних відносин в рамках національної економіки під впливом інформаційних технологій вимагає подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В сфері державного впровадження інформаційних технологій, щодо формування Е-уряду було висвітлено різні аспекти даної проблематики в працях таких вчених, як В. Гурковський, Г. Почепцов, А. Семенченко, П. Клімушин, А. Серенко, І. Кліменко, О. Голубуцький, О. Бондарчук. Дослідження, в яких було проаналізовано теоретичний базис електронної комерції, зображено в працях наступних вчених: Д. Еймора, Г. Мінса, Д. Шнайдера, В. Царева, А. Канторовича, І. Балабанова, В. Бикова. Але з розвитком інформаційних технологій питання появи нових комбінацій взаємодії між господарюючим суб'єктами національної економіки, як сегменту B2B (business-to-business) постають все частіше перед вченими економістами.

В напрямку електронної торгівлі також були присвячені роботи, таких вчених, як С. Карпенко, Н. Валькова, О. Галочкін, О. Галочкіна, О. Кудіна, О. Щерба, Л. Сисюк

та інших. Однак одним з питань становлення інформаційних технологій стала поява нового виду зайнятості як ІТ-аутсорсинг. В цьому напрямі займалися науковими дослідженнями вітчизняні та зарубіжні вчені: Д. Браун, С. Вілсон, А. Д. Воронченко, Ф. Гілмер, Дж. Кінн, Д. Кросс, В. В. Липчук, Р. Морган, С. В. Скородумов, А. С. Тихомиров.

Однак поява ІТ-аутсорсингу є відносно новим поняттям економічної діяльності, що заслуговує більш детального аналізу. Одним з яскравих прикладів впливу інформаційних технологій стала сфера страхування, в даному напрямку були такі роботи вчених як І. Гордієнко, А. Перетяжко, О. Андраде, Ш. Верма, К. Венкатарамана, Ю. Ільїна, А. Кумересана, Ф. Меммо, Д. Ріверо. Тому в цілому інформаційні технології стали значним фактором в зміні соціально-економічних відносин в національній економіці.

Мета статті: дослідити інформаційні технології в трансформаційному процесі соціально-економічних відносин; визначити основні характеристики становлення нових соціально-економічних відносин в економічних процесах національної економіки України; провести аналіз ключових тенденцій в механізмах функціонування інформаційних технологій в різних сферах економіки України.

Виклад основного матеріалу. Зміни в економічних процесах, ознаменувалися впровадженням інноваційних інформаційних технологій в усіх сферах життя, зокрема суттєвих змін зазнали соціально-економічні відносини, що охопили усі сектори економіки України. Першою ознакою трансформації соціально-економічних відносин стали зміни в механізмах державного регулювання, створенням електронного уряду, що означає більшість адміністративних функцій виконується в режимі онлайн.

Зміни у функціонуванні державного апарату супроводжуються сучасними запитами соціально-економічних відносин, що впливають в цілому на всю економіку кра-

їни, а з іншого боку – на підвищення конкурентоспроможності національної економіки в глобальних процесах інформатизації економічних відносин. Для України використання інформаційних технологій в економічних відносинах з метою підвищення їх ефективності – є можливістю заявити про свої наміри до вступу в Європейський Союз. При впровадженні інформаційних технологій на національному рівні слід виокремити три реалізації інформаційних технологій в рамках держави:

– Уряд до громадян, або G2C (уряд-громадяни) – взаємовідносини між громадянами держави та урядом держави, що на меті має спрости рівень комунікації між ними;

– Уряд до бізнесу, або G2B (бізнес-уряд) – взаємовідносини між урядом та бізнесом, де головною метою запровадження інформаційних технологій виступає спрощення адміністративних послуг для бізнесу та комунікації у вирішенні різних проблем;

– Уряд до уряду, або G2G (уряд-уряд), – підвищення ефективності обміну інформації та зниження домінантної ієрархічної складової в отриманні інформації між структурами уряду [1].

Основним посидувальним елементом в соціально-економічних процесах виступають гроші, що були трансформовані під впливом інформаційних технологій. В свою чергу, гроші також зазнали певні зміни в своїх можливостях, одним з таких прикладів є електронні гроші, але їх функціонування, на жаль, обмежене. Електронні гроші є залежними від наявності певної інформаційної інфраструктури, наприклад картридери, електронні гаманці, наявність інтернету, терміналів. Завдяки діяльності НБУ сфера електронних грошей значно розвинулась, але не достатньо. В офлайн електронні гроші представлені у вигляді пластикових карток, на основі яких банківський термінал отримує певні дані від володаря данної картки та надає можливість користуватися коштами [2].

Значних змін зазнала торгівля, поява електронної торгівлі, за допомогою мережі-інтернет, посприяло підвищенню темпів продажів та покупок як економічного процесу зокрема, можливості використовувати електронні гроші. Діяльність даної сфери підкріплюється нормативно-правовою базою України, наприклад Законом України «Про телекомунікації», що визначає повноваження держави щодо управління та регулювання зазначеної діяльності, а також права, обов'язки та засади відповідальності фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у даній діяльності або користуються телекомунікаційними послугами.

нашої діяльності, а також права, обов'язки та засади відповідальності фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у даній діяльності або користуються телекомунікаційними послугами.

На нашу думку слід провести більш детальний аналіз, що зможе відобразити всю картину впливу, використовуючи PESTLE аналіз (рис. 1), тобто розширений PEST аналіз, та SWOT аналіз (рис. 2).

Провівши аналіз можна сказати, що вдосконалення нормативно-правової бази та економічна ситуація в державі є одним з пріоритетів, для ефективного функціонування електронної комерції. Але питання підвищення рівня можливостей через нормативно-правову базу постає основним питанням сьогодення часу для національної економіки України. Тому слід зазначити, що електронна комерція повинна регулюватися окремим профільним законом та приведенням до міжнародних стандартів Господарського, Цивільного та Податкового Кодексів України [3-4].

Тому можна сказати, що середовище для нової форми економічної діяльності, як електронна комерція є, але вона знаходиться на початку свого розвитку. Саме з цієї проблеми впровадження та розвиток інформаційних технологій повинно спиратися на цілий комплекс державних механізмів, до якого входять нормативно-правові, технічні, організаційні можливості здійснення електронної торгівлі. З огляду вищевикладеного переходу до електронної комерції повинен базуватися на наступних принципах, як уніфікація стандартів введення електронної комерції, запровадження інструментів саморегулювання, гармонізація правового поля на основі трансформаційних змін в соціально-економічних відносинах [5].

Підтримуючий ресурс, такий як кадри, для сектору інформаційних технологій в Україні, має високі показники, але якщо брати в цілому комплексі сектор інформаційних технологій, Україна знаходиться на рівні африканських держав. Феномен українських ІТ кадрів знають у всьому світі. Наприклад топ-менеджер, голова Microsoft Стів Балмер підкреслив, що Україна має висококваліфіковані кадри, втім, їх вплив на національну економіку є несуттєвим, тому що більшість з них працює на закордонних замовників. Проте становлення сектору електронної комерції, як важливого компоненту підви-

PESTLE аналіз

Політика	Економіка	Соціальна сфера
1. Підтримка державою регіонів 2. Майбутні зміни в законодавстві 3. Урядова політика 4. Державне регулювання конкуренції 5. Торгівельна політика 6. Регуляторні інструменти 7. Гранти та державне замовлення 8. Антиінфляційна політика 9. Державне лобювання	1. Економічна ситуація 2. Рівень інфляції 3. Інвестиційний бізнес-клімат 4. Оподаткування 5. Кваліфікованість кадрів 6. Зайнятість населення 7. Стабільність національної валюти 8. Ціна іноземної валюти 9. Ціна на енергоносії	1. Демографічна ситуація 2. Структура доходів 3. Базові цінності 4. Спосіб життя населення 5. Модель поведінки населення
Технології	Екологія	Правова сфера
1. Розвиток технологій 2. Фінансування НДДКР 3. Залежність технологій 4. Взаємозамінні технології 5. Рівень адаптації до нових технологій 6. Потенціал інновацій 7. Трансферти технологій 8. Наявність дослідних центрів	1. Екологічна ситуація в регіоні. 2. Охорона та охорона навколишнього середовища 3. Природні катаклізми	1. Трудовий кодекс 2. Регуляторні норми та органи 3. Законодавча база в сфері регулювання інформаційних технологій 4. Податковий кодекс

Рис. 1. PESTLE аналіз впливу використання інформаційних технологій на економічні процеси

SWOT аналіз

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Висококваліфіковані кадри в сфері ІТ 2. Наявність позитивної репутації українських програмістів 3. Українська молодь 4. Велика кількість сертифікованих спеціалістів 5. Географічна розташованість 6. Стиль роботи – орієнтованість на досягнення цілей 7. Великі темпи зростання ІТ ринку	1. Високий рівень корупції 2. Невеликий інвестиційний приріст 3. Відтік ІТ кадрів в інші держави 4. Законодавче поле не є адаптованим під потреби ІТ ринку 5. Внутрішні витрати ІТ ринку знаходяться на низькому рівні 6. Відсутність механізмів захисту інвесторів
Можливості	Загрози
1. Низька ціна національної валюти відносно іноземної валюти, зокрема долара та євро 2. Інтеграційний процес з Європейським союзом 3. Перехід від аутсорсингу до продукту 4. Консолідованість ринку 5. Плинність кадрів знаходиться на низькому рівні.	1. Економічна рецесія 2. Антитерористична операція 3. Відтік кваліфікованих кадрів

Рис. 2. SWOT аналіз використання інформаційних технологій в національній економіці

щення економічних показників національної економіки в сфері ІТ та економіки, стає кроком вперед. На даний момент в Україні немає налагоджених зв'язків «наука-технологія-виробництво», тому для становлення нових соціально-економічних відносин, наприклад, як електронна комерція має на меті створення кластерів, згідно їх можливостей та запитів [6].

На сьогодні Україна посідає провідні місця у галузі ІТ-аутсорсингу. Згідно аналітичної роботи, проведеної «IT Outsourcing News», Україна налічує близько 100 тисяч ІТ-фахівців. Ця цифра може зрости в наступні чотири роки. Крім того, Україна має понад 100 науково-дослідних центрів таких світових високотехнологічних компаній, як «Cisco», «Oracle», «Rakuten», «Samsung», що позитивно впливають на становлення ІТ сфери в державі та підвищення економічних показників національної економіки України. Окреслюючи основні характеристики ІТ-аутсорсингу як бізнес-стратегії, слід зазначити наступні моменти: 1) спроможність знайти за рахунок зовнішніх можливостей, виконання певної роботи; 2) визначення вектору стратегія для оптимального результату; 3) нові інвестиції; 4) отримання доступу до нових знань та технологій; 5) підвищення коефіцієнту продуктивності компанії; 6) виступає каталізатором змін в соціально-економічних відносинах як в рамках національної економіки так і глобальної; 7) за наявності спільних рис всеодно результат різний [7].

Тому все різноманіття змін в соціально-економічних відносинах, особливо як електронна комерція, що представляє собою в сукупності компоненти ІТ-аутсорсингу, електронних грошових відносин та національні регулятивні механізми впроваджені за рахунок використання

інформаційних технологій. Тому слід зазначити наступні аспекти електронної торгівлі: 1) пріоритезація інформаційних технологій; 2) віртуалізація торговельних відносин; 3) логістика та маркетинг виходить на перше місце в електронній комерції; 4) Реалізація механізмів безпеки, як домінанти зростання електронної комерції. Окреслюючи електронну торгівлю як соціально-економічний інститут він має наступні компоненти: 1) соціальна відповідальність; 2) соціальні гарантії; 3) соціальна орієнтація; 4) комунікація; 5) сервіс; 6) конс'юмеризм; 7) прос'юмеризм. Соціальна складова електронної комерції відображає її векторність отриманні прибутку та саму сутність економічних процесів даного виду економічної діяльності, що має на меті встановлення довгострокових, взаємовигідних та конструктивних відносин [8].

Висновок. Тому слід зазначити, що інформаційні технології – це новий етап становлення соціально-економічних відносин, що стають вирішальним фактором напрямку розвитку для національної економіки України. Зміна підходів до економічних процесів в різних сферах економіки стало основним апологом розвитку інформаційних технологій в національній економіці України. Однак, без державного регулювання та державної підтримки інформаційна сфера буде залишитися на початковому етапі свого розвитку. Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що електронна комерція стала основним «локомотивом зрушень» провокуючи зміни до нормативно-правової бази, створення нових видів способів оплати та можливостей доступу до електронних комерційних майданчиків. Перш за все держава повинна створювати економічне середовища для розвитку всіх видів господарюючих суб'єктів незалежно від їх розміру.

Список літератури:

1. Чечель О. Ю. Розвиток інформаційного простору та е-уряду в Україні [Електронний ресурс] / О. Ю. Чечель // Розвиток системи державного управління в Україні. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/trdu/2016-3/doc/1/12.pdf>.
2. Туманцова О. В. Реалії та перспективи розвитку системи електронних переказів в Україні / О. В. Туманцова // Причорноморські економічні студії. – 2016. – Вип. 9(2). – С. 108-111.
3. Білявська Ю. В. Регулювання електронної комерції в Україні [Електронний ресурс] // «Молодий вчений». – 2016. – С. 336-339.
4. «Про телекомунікації» Закон України від 04.06.2017 № 1280-15 – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1280-15>
5. Голіонко Н. Г. Світові тенденції електронної комерції у фармацевтичній галузі / Н. Г. Голіонко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2013. – Вип. 115 (1). – С. 146-150.
6. Цибульська Л. О. Роль інформаційних технологій у національному та світовому розвитку / Л. О. Цибульська // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Комп'ютерні технології. – 2012. – Т. 191, Вип. 179. – С. 136–139.

7. Літошенко А. В. Проблеми визначення поняття IT-аутсорсингу та його особливості [Електронний ресурс] / Андрій Володимирович Літошенко // Збірник наукових праць «Економічний аналіз». – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1083>.
8. Чернега О. Б. Методологія дослідження електронної торгівлі як поліфункціонального явища / О. Б. Чернега, С. В. Маловичко // Інноваційна економіка. – 2016. – № 5-6. – С. 212–218.

Аннотація. В статті проаналізовані інформаційні можливості сучасного стану економіки та визначено напрямки створення нового формату функціонування державного регулятора. Обумовлено основні перешкоди до встановлення Е-правительства в Україні. Вказано основні риси банківських безналашних розрахунків, такі як компоненти розвитку інформаційних технологій в межах національної економіки України. Проведено детальний аналіз ролі інформаційних технологій в зростанні економічної діяльності та оптимізації економічних процесів національної економіки України. Визначено основні детермінанти зростання ІТ-аутсорсингу, як нового виду економічної діяльності в економічних процесах національної економіки України.

Ключові слова: економічні відносини, електронна комерція, інформаційні технології, аутсорсинг, SWOT аналіз, PESTLE аналіз.

Summary. The article analyzes the information capabilities of the current state of the economy and defines the direction of creating a new format for the functioning of the state regulator. The main obstacles to the establishment of e-government in Ukraine are identified. A section of the stages of implementation of information technologies in regulatory mechanisms and their interaction with economic processes of the national economy are considered. The regulatory legal basis concerning electronic types of economic activity, in particular e – commerce, is explored. The main features of bank cashless settlements as a component of the development of information technologies within the framework of the national economy of Ukraine are highlighted. The analysis of the system of regulation of electronic commerce in the context of the formation and development of new economic relations was conducted. The main obstacles and possibilities of dynamics of changes of information technologies in economic processes of the national economy are highlighted. A detailed analysis of the role of information technology in the growth of economic activity and optimization of economic processes of the national economy of Ukraine is conducted. The main determinants of IT outsourcing growth as a new type of economic activity in the economic processes of the national economy of Ukraine are determined.

Key words: economic relations, e-commerce, information technologies, outsourcing, SWOT analysis, PESTLE analysis.